

Zitting 1979–1980

15 883 (R 1129)

Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering van de Grondwet van de bepalingen inzake adeldom en ridderorden

Nr. 7

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 14 mei 1980

Algemeen

De leden van de V.V.D.-fractie verklaarden niet overtuigd te zijn van de wenselijkheid om in de nieuwe Grondwet bepalingen op te nemen over het verlenen van adeldom en de instelling van ridderorden. De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden moeite met hetgeen in het grondwetsartikel ten aanzien van het verlenen van adeldom wordt voorgesteld, doch konden zich verenigen met de voorgestelde grondwetsbepaling over het bij de wet instellen van ridderorden. Daartegenover spraken de leden van de C.D.A.-fractie uit, dat zij met de handhaving in de Grondwet van een artikel betreffende adeldom konden instemmen, evenals met de handhaving daarin van een artikel betreffende ridderorden. De leden van de D'66-fractie vroegen zich af of handhaving van een grondwetsbepaling over het verlenen van adeldom noodzakelijk was. Naar aanleiding van deze uitspraken zetten wij nogmaals de overwegingen waarop ons voorstel op dit punt berust uiteen. Zoals reeds in de memorie van toelichting is verklaard en in deze memorie van antwoord hieronder nader wordt toegelicht, vindt adelsverlening thans nog plaats door inlijving en erkenning, terwijl daarnaast de mogelijkheid bestaat van verheffing, hetgeen sedert 1953 alleen heeft plaatsgehad bij wijze van titelverlening aan leden van het Koninklijk Huis. Voor adelsverlening achten wij een wettelijke basis aangewezen. Ook de staatscommissie ging hiervan uit (eindrapport blz. 164). Het treffen van een nieuwe wettelijke regeling inzake het verlenen van adeldom lijkt ons evenwel niet opportuun. In de praktijk is naar ons oordeel aan een zodanige wettelijke regeling ook geen behoefte gebleken. Wij geven er de voorkeur aan te voorzien in een wettelijke basis door in de Grondwet een bepaling over de bevoegdheid tot het verlenen van adeldom te handhaven.

Ook ten aanzien van het instellen van ridderorden achten wij het gewenst een bepaling ter zake in de Grondwet te handhaven. Door deze grondwetsbepaling wordt verzekerd dat de instelling van ridderorden alleen bij de wet kan worden geregeld.

Verlening van Nederlandse adeldom

Alvorens op de vragen die de diverse fracties hebben gesteld in concreto in te gaan, lijkt het ons goed daaraan eerst een algemene uiteenzetting omtrent de verlening van adeldom te laten voorafgaan. Zoals in de memorie

van toelichting reeds is uiteengezet, kan adelsverlening op drie wijzen geschieden namelijk door middel van: 1) erkenning, indien men behoort tot een geslacht dat vóór 1795 tot de inheemse adel werd gerekend, 2) inlijving, indien men behoort tot een geslacht dat gerekend werd of wordt tot buitenlandse adel met een vergelijkbaar adelsstatuut, 3) verheffing in de adel inclusief het verlenen van een titel. De verlening geschiedt aan een bepaald persoon met overgang op diens afstammelingen. Voordat wordt beslist op een verzoek vindt een gedegen onderzoek plaats naar de voorouders van de requester en naar de door hem overgelegde bewijsstukken. De aanvrager dient uiteraard de Nederlandse nationaliteit te bezitten en te goeder naam en faam bekend te staan.

Koning Willem I heeft na de totstandkoming van de Grondwet door de vaststelling van het Souverein Besluit van 13 februari 1815 vooral willen bereiken dat allen die een adellijke titel of predikaat wilden voeren, dat niet konden doen dan nadat was onderzocht of zij daarop enig recht konden doen gelden en het recht daarop was bevestigd door erkenning of inlijving in de adel van het Koninkrijk. Daarnaast werden personen met een vergelijkbare positie in de adel opgenomen. Onder Koning Willem I zijn leden van 200 geslachten erkend (of benoemd in een ridderschap wat daarmee praktisch gelijk stond), 58 ingelijfd en 175 verheven. Na 1840 namen deze getallen sterk af. In de 20ste eeuw is erkenning nog voorgekomen voor leden van een geslacht waarvan andere takken al tot de adel van het Koninkrijk behoorden. Verheffing op grond van verdienste of positie heeft na 1953 niet meer plaatsgevonden. Wel zijn er gelijk eerder opgemerkt titels verleend aan leden van het Koninklijk Huis. Inlijving komt van tijd tot tijd nog aan de orde.

De instantie die de Regering ten aanzien van de adelsverlening adviseert, is sinds 1814 de Hoge Raad van Adel

De leden van de P.v.d.A.-fractie hebben inderdaad juist gesteld dat het niet in de bedoeling ligt wijziging te brengen in het adelsbeleid zoals dat sinds 1953 wordt uitgevoerd. Derhalve is niet overwogen te bepalen dat adeldom uitsluitend wordt verleend aan (toekomstige) leden van het Koninklijk Huis.

Anders dan de leden van de P.v.d.A.-fractie zien wij geen discrepantie tussen het sinds 1953 gevoerde beleid en de grondwettelijke grondslag daarvan, waar naast adelsverlening aan leden van het Koninklijk Huis ook aan andere Nederlanders adeldom kan worden verleend en wel, zoals hierboven aangegeven, in het bijzonder door erkenning of inlijving. De grondwettelijke basis strekt zich ook uit tot deze wijzen van verlening van adeldom.

De leden van deze fractie stelden voorts dat na 1953 personen via erkenning tot de adel zijn toegetreden, waardoor de kring van degenen die tot de adel behoren, zich nog uitbreidt. Wij tekenen hierbij aan dat sinds 1945 slechts drie erkenningen, waarvan twee na 1953, hebben plaatsgevonden telkens van één lid met zijn nakomelingen van een familie waarvan andere takken reeds tot de adel behoorden. Er zijn ons verder geen families meer bekend die voor erkenning in aanmerking komen. Men kan dus niet stellen dat het aantal adellijke families zich daarmee heeft uitgebreid of nog uitbreidt. Bovendien zijn er ook regelmatig geslachten die uitsterven. De Nederlandse adel telt thans plm. 10 000 leden, verdeeld over 314 geslachten. Via inlijving zijn sinds 1945 negen personen behorende tot zeven geslachten met hun afstammelingen in de Nederlandse adel opgenomen, in alle gevallen daterend van na 1953. Wij mogen hierbij opmerken dat men ook voor inlijving de Nederlandse nationaliteit moet bezitten en er dus geen sprake is van het inlijven van vreemdelingen. De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden daarna vragen over de inlijving van buitenlandse adel. Zij vroegen of bij inlijving van vreemde adel een zekere reciprociteit in acht wordt genomen.

Deze vraag moet in beginsel ontkennend worden beantwoord. Wel kan worden gezegd dat adellijke personen, afkomstig uit een land dat een geheel ander stelsel van adelsrecht dan het onze kent, niet voor inlijving in de Nederlandse adel in aanmerking zullen komen en dat dit andersom ook geldt ten aanzien van opnemingen in de adel van die landen. Dit is bij voorbeeld het ge-

val met Oosterse adel. Het Nederlandse stelsel sluit zich aan bij en maakt deel uit van een systeem dat als continentaal Europees kan worden beschouwd. Bepalend is dan ook bij de beoordeling van verzoeken om inlijving met name of het geslacht waartoe betrokkene behoort volgens de regels van het Europese adelsrecht als een adellijk geslacht moet worden aangemerkt. Daaruit volgt ook dat het kan voorkomen, dat iemand van Russische afkomst in de Nederlandse adel wordt ingelijfd. Overigens worden verzoeken tot inlijving van geval tot geval beoordeeld aan de hand van de zich daarbij voordoende bijzondere omstandigheden. Indien de verzoeker kan wijzen op enige verdienste van een voorouder jegens het Nederlandse volk, zal dit zeker een van de factoren zijn waarop bij de beoordeling van de aanvraag wordt gelet.

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren er vooralsnog niet van overtuigd, dat naast grondwettelijke bepalingen betreffende de verlening van adeldom het kabinetsbesluit van 21 november 1953 voldoende basis biedt voor het beleid op dit punt.

In het nader rapport hebben wij naar aanleiding van de opvatting van de Raad van State reeds verklaard een nadere wettelijke regeling overbodig te achten. Nu verheffing in de adel sinds 1953 niet meer wordt toegepast, behoudens ten aanzien van leden van het Koninklijk Huis, zou een wettelijke regeling hiervoor naar ons oordeel geen betekenis hebben. Aan een nadere wettelijke regeling voor de erkenning van adeldom en de inlijving bij de Nederlandse adel bestaat naar onze mening evenmin behoefte. Wij achten het weinig dienstig criteria voor erkenning en inlijving in een wet te formuleren. Een wettelijke regeling achten wij te meer overbodig omdat door ons geen wijziging in het adelsbeleid wordt overwogen.

Ten aanzien van de vraag van de leden van de C.D.A.-fractie of het beleid inzake erkenning slechts declaratief is, merken wij op dat het daar bij benadering op neerkomt, ook al wordt op de persoon van de aanvrager gelet. Wat erkenning van leden van nieuwe geslachten betreft kan worden gesteld, dat dit sinds lang niet meer voorkomt. Sinds 1849 geschiedde dat in slechts twee gevallen waarvan het laatste in 1893. Er is ons dan ook geen daarvoor in aanmerking komend geslacht bekend in Nederland, waarvan nog geen lid is erkend. Het gaat dus nog in feite alleen om erkenning van leden van families waarvan andere leden al erkenning verwierven, hetgeen dan uiteraard gewicht in de schaal werpt. Het aantal verleende erkenningen sinds 1945 is hiervoren al vermeld. Het aantal van de personen in Nederland die nog erkenning zouden kunnen vragen is moeilijk nauwkeurig te becijferen, maar verwacht kan worden dat erkenning in de toekomst hoge uitzondering zal blijven.

Het volgende overzicht van inlijvingen sinds 1945 kan worden gegeven: Von Scheibler (1962), Von Martels (1964), Festetics de Tolna (1973), Von Chrismar (1975), Jankovich (1976), Wladimiroff (1978) en Von Hertzberg (1980). In acht gevallen is sindsdien een verzoek om inlijving afgewezen, waarvan vijf na 21 november 1953.

De leden van de C.D.A.-fractie achtten het verder onjuist dat het niet verheffen van Nederlandse burgers in de adel berust op een kabinetsbesluit. Een sterkere juridische basis leek deze leden gewenst. Ook waren deze leden er niet van overtuigd dat de thans vigerende regeling tot het verlenen van adeldom gehandhaafd moet worden. Zij gaven er de voorkeur aan de bevoegdheid tot het verlenen van adeldom bij de wet te regelen.

Zoals hierboven reeds is aangegeven, achten wij voor adelsverlening in het algemeen een wettelijke basis aangewezen. Deze basis is in ons voorstel gelegen in de grondwetsbepaling over de bevoegdheid tot het verlenen van adeldom. Aan een nieuwe wettelijke regeling bestaat naar ons oordeel geen behoefte. De vigerende regeling betreffende adeldom kan naar onze opvatting blijven bestaan. Wij verwijzen ook naar hetgeen wij hierboven hebben opgemerkt naar aanleiding van vragen van de P.v.d.A.-fractie over een eventuele regeling bij wet.

Omtrent de positie van de eventuele kleinkinderen van prinses Margriet is thans niets geregeld. Zij zullen dus niet tot de adel behoren, tenzij daarvoor een regeling zou worden getroffen. De leden van het Koninklijk Huis behoren, behalve mr. Pieter van Vollenhoven, tot de Nederlandse adel.

Het achterliggende motief van het kabinetsbesluit van 21 november 1953 is het volgende geweest. Na de oorlog werden enkele verzoeken ingediend tot verheffing in de Nederlandse adel. Dit was voor de Regering aanleiding om het adelsbeleid in zijn geheel te bezien. Overwogen werd dat het tevoren geldende criterium voor verheffing – het stammen uit een oude regentenfamilie in een belangrijke stemhebbende stad of een door huwelijken en leefwijze daarmee gelijk te stellen positie, in beide gevallen gepaard met hoge functies in de 19de eeuw – als niet meer bruikbaar moest worden beschouwd. Dit resulteerde in het reeds genoemde besluit, waarin is bepaald dat geen verheffingen meer zullen plaatsvinden. Verlening van adeldom op grond van verdienste is sinds lang niet meer aan de orde geweest, in tegenstelling tot bij voorbeeld in België en het Verenigd Koninkrijk waar ook niet-erfelijke adel bestaat. Het aantal adellijke families neemt hierdoor in Nederland wel af, doch het aantal adellijke personen blijft vrijwel gelijk.

Op de stelling van de leden van de V.V.D.-fractie dat de wenselijkheid van grondwettelijke bepalingen onvoldoende is aangetoond, zijn wij in deze memorie van antwoord onder «algemeen» reeds ingegaan. Wij hebben daar uiteengezet waarom wij het verkieslijk achten te voorzien in een wettelijke basis door in de Grondwet een bepaling over de bevoegdheid tot het verlenen van adeldom te handhaven.

Ten aanzien van de opvatting van deze leden dat een regeling op wettelijke basis de voorkeur verdient, veroorloven wij ons verder te verwijzen naar hetgeen wij daaromtrent hebben opgemerkt naar aanleiding van vragen van de P.v.d.A.-fractie en de C.D.A.-fractie.

Het verheugt ons dat de leden van de D'66-fractie onze visie deelden dat er weinig behoefte bestaat de adeldom in een wet te regelen.

De leden van de D'66-fractie vroegen of de Regering het eens is met de Raad van State, dat het verheffen in de adel eigenlijk nog uitsluitend een rol blijkt te vervullen voor wat betreft personen die tot het Koninklijk Huis (gaan) behoren en of dit overigens in de toekomst nog is te verwachten. De eerste vraag beantwoorden wij bevestigend. Wat de tweede vraag betreft, merken wij op dat zulks niet uitgesloten is.

Wat betreft de opmerking van deze leden dat zij zich er niet tegen zouden willen verzetten om – indien hieraan in de toekomst behoefte zou blijken te bestaan – het kabinetsbesluit van 21 november 1953 een wettelijke vorm te geven, tekenen wij aan dat dan deze vraag opnieuw zou kunnen worden bezien. Wij menen evenwel dat er vooralsnog geen omstandigheden aanwezig zijn die een wettelijke regeling wenselijk maken.

De fractie van D'66 vroeg zich ten slotte af of handhaving van artikel 5.2.12 noodzakelijk was. Naar de mening van de leden van deze fractie zou voor wat betreft het inlijven en erkennen volstaan kunnen worden met een regeling bij algemene maatregel van bestuur. Onder verwijzing naar het hierboven onder «algemeen» gestelde, merken wij op dat de voorgestelde grondwetsbepaling niet uitsluit dat bij algemene maatregel van bestuur regels zouden worden gesteld ter zake van inlijving en erkenning. Ook aan een zodanige algemene maatregel van bestuur bestaat naar ons oordeel thans geen behoefte.

Vreemde adeldom

In antwoord op de opmerkingen van de P.v.d.A.-fractie ter zake merken wij op dat ons geen gevallen bekend zijn van thans nog levende Nederlanders aan wie door vreemde soevereinen adellijke titels zijn verleend. Ook na de

grondwetswijziging zal het aannemen van vreemde adeldom door Nederlanders hier te lande geen rechtsgevolg hebben, mede gezien het Koninklijk besluit van 26 januari 1822, Stb. 1, dat in stand blijft. Dit besluit bevat een opdracht aan alle openbare ambtenaren in hun akten de adellijke titels en predikaten te vermelden, welke hier te lande bij Koninklijk besluit zijn verleend, met verbod om in hun akten adellijke titels of predikaten op te nemen welke hier niet verleend zijn.

De Hoge Raad van Adel

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden de vraag of de Regering het nog passend acht de Hoge Raad van Adel uitsluitend uit leden, behorende tot de adel, te doen samenstellen. De Instructie vastgesteld bij Souverein Besluit van 24 Juni 1814, nr 10, schrijft niet voor dat alle leden van de Hoge Raad van Adel tot de adel behoren. De thans van de Hoge Raad van Adel deel uitmakende leden zijn in de eerste plaats benoemd omdat zij deskundig zijn in de zaken die de Hoge Raad behandelt, zoals het adelsrecht in binnen- en buitenland, het daarmee samenhangend personen- en familierecht, de genealogie, de heraldiek, de vlaggenkunde, de militaire emblematiek en tradities. Sinds 1945 hebben in de Hoge Raad van Adel zitting gehad een vice-president van de Raad van State, een grootmeester van het Huis van Hare Majesteit de Koningin, vlag- en opperofficieren, leden der Staten-Generaal, hoofdambtenaren van departementen van Algemeen bestuur, leden van de zittende magistratuur en advocaten, rijksarchivarissen en personen uit het bedrijfsleven.

Indien bij een vacature een deskundig kandidaat van niet-adellijke afkomst beschikbaar is, kan deze zeker tot lid worden voorgedragen. Publikatie van de adviezen van de Hoge Raad van Adel, zoals de C.D.A.-fractie voorstelt, zal uit een oogpunt van bescherming van de persoonlijke levenssfeer niet altijd mogelijk zijn. Overigens is de Wet openbaarheid van bestuur van toepassing op de adviezen van de Hoge Raad. Ook zal aan de Hoge Raad van Adel worden verzocht jaarlijks een verslag van zijn werkzaamheden op te stellen, dat dan via de Minister van Binnenlandse Zaken aan de Kamers ter beschikking kan worden gesteld.

Instelling van ridderorden

Het verheugt ons dat de leden van de P.v.d.A.-fractie zich konden verenigen met de voorgestelde wijziging van artikel 75 van de Grondwet. Met genoegen vernamen wij verder dat de leden van de C.D.A.-fractie konden instemmen met de handhaving van een artikel betreffende ridderorden in de Grondwet. Terecht merken de leden van de C.D.A.-fractie op dat onverlet blijft de bevoegdheid van de Koning om zelf huisorden in te stellen, zij het dat deze orden niet beschouwd kunnen worden als ridderorden in de zin van de Grondwet.

De leden van de V.V.D.-fractie spraken hun voldoening uit over het feit dat de grondwettelijke belemmering van initiatieven van de Staten-Generaal ten aanzien van de instelling van ridderorden door de voorgestelde bepaling wordt weggenomen. Op de vraag van deze leden waarom een waarborg in de Grondwet nodig is om te verzekeren dat het verlenen van ridderorden op wettelijke basis zal geschieden zijn wij reeds eerder in deze memorie van antwoord, onder het hoofd «algemeen» ingegaan. Wij achten deze materie van voldoende betekenis om daarvoor een wettelijke basis te verlangen.

Naar aanleiding van een vraag van de C.D.A.-fractie merken wij op dat wij begrip hebben voor de klachten, welke van de zijde van het bedrijfsleven worden geuit over de spreiding van decoraties over alle leden van de Nederlandse gemeenschap, zoals deze zich op basis van de geldende richtlijnen voor het verlenen van Koninklijke onderscheidingen heeft ontwikkeld. Wij zijn dan ook voornemens in de voorgenomen wijziging van het decoratiebeleid daaraan aandacht te besteden.

De Regering overweegt niet – in afwachting van de herziening van het decoratiestelsel – een nieuwe ridderorde in te stellen, die zich vooral richt op verdiensten van Nederlanders in het bedrijfsleven. Ook deze verdiensten zullen – evenals dit tot dusver is gebeurd – zoveel mogelijk en zo gelijkelijk mogelijk binnen het huidige stelsel worden gehonoreerd.

Vreemde onderscheidingen

Het verheugt ons dat de leden van de fracties van de P.v.d.A., het C.D.A. en de V.V.D. konden instemmen met het voorstel het huidige artikel 76 van de Grondwet te doen vervallen.

Naar aanleiding van de opmerking van de leden van de P.v.d.A.-fractie over eventuele ongewenste ontwikkelingen bij het verwerven van buitenlandse onderscheidingen, verwijzen wij naar hetgeen wij in de memorie van toelichting (blz. 6) hebben gesteld over de mogelijkheid van toezicht waarin de gewone wetgever zal kunnen voorzien.

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,
A. A. M. van Agt

De Minister van Binnenlandse Zaken,
H. Wiegel

Zitting 1979–1980

- 15 883 (R 1129)** Verklaring dat er grond bestaat een voorstel in overweging te nemen tot verandering van de Grondwet van de bepalingen inzake adeldom en riddersorden
- 15 948 (R 1132)** Goedkeuring van het op 23 februari 1968 te Brussel tot stand gekomen Protocol tot wijziging van het Internationale Verdrag ter vaststelling van enige eenvormige regelen betreffende het cognossement, ondertekend te Brussel op 25 augustus 1924 (Trb. 1979, 26)
- 16 003 (R 1134)** Goedkeuring van het op 8 september 1967 te Luxemburg tot stand gekomen Verdrag inzake de erkenning van beslissingen betreffende de huwelijksband (Trb. 1979, 130)
- Goedkeuring van het op 1 juni 1970 te 's-Gravenhage tot stand gekomen Verdrag inzake de erkenning van echtscheidingen en scheidingen van tafel en bed (Trb. 1979, 131)
- 16 009 (R 1135)** Goedkeuring van het op 10 april 1972 te Londen, Moskou en Washington tot stand gekomen Verdrag tot verbod van de ontwikkeling, de produktie en de aanleg van voorraden van bacteriologische (biologische) en toxinewapens en inzake de vernietiging van deze wapens (Trb. 1972, 142)
- 16 075 (R 1142)** Goedkeuring van het op 24 november 1977 te Straatsburg ondertekende Europees Verdrag inzake de rechtspositie van migrerende werknemers (Trb. 1978, 70), alsmede van artikel 19, achtste en tiende lid van het op 18 oktober 1961 te Turijn ondertekende Europees Sociaal Handvest (Trb. 1962, 3; 1963, 90)

Nr. 8

VERSLAG VAN DE STATEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

Ontvangen 12 juni 1980

Aan de heer Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

De bespreking van de onderhavige ontwerpen van Rijkswet heeft dezerzijds tot geen bedenkingen aanleiding gegeven.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de Centrale Commissie van de 2de juni 1980.

De Rapporteur,
P. Bislip